

Hva er viktig for pårørende i møte med akuttpsykiatrien

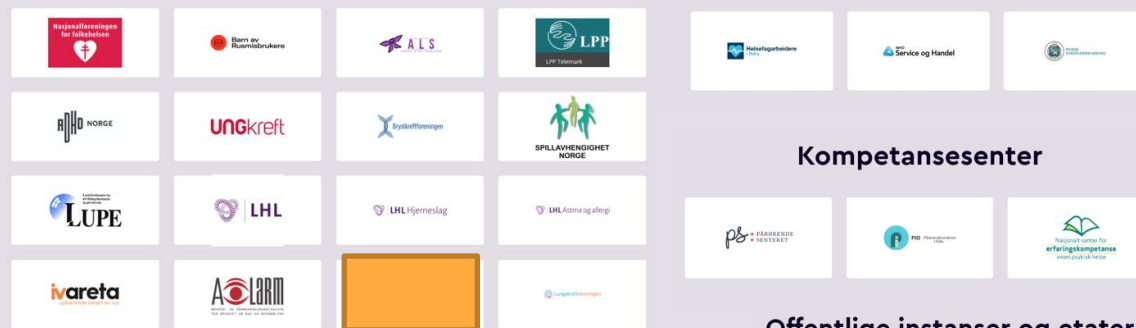
Pårørendealliansen – paraplyorganisasjon

37 medlemsorganisasjoner, 800 000 tilknyttet

- et samfunn der borgernes innsats som uformelle omsorgsgivere synliggjøres, verdsettes og inkluderes
- og legges til rette for

Pasient og/eller pårørende organisasjoner   Arbeidstager- og arbeidsgiverorganisasjoner

Kompetansesenter

Offentlige instanser og etater

Interesseorganisasjoner, stiftelser og fagmiljøer

Private bedrifter

800 000

Pårørende som jevnlig bistår syke og eldre, pasienter og brukere

Bidrar med **136 000 årsverk** verdt minst 50 milliarder kroner

Dette er **50 % av all omsorg og hjelp** som syke og eldre får

Vårt oppdrag

Pårørendealliansen skal være en **aktiv pådriver** i utformingen av en pårørendepolitikk i Norge som sidestiller alle pårørendegrupper.

Pårørendealliansen skal være **kunnskapsbasert** og innhente kunnskap fra å samarbeide med nasjonale og internasjonale organisasjoner og fag- og forskningsmiljøer.

Veien inn i akuttten

Akutt situasjon og kriser

Transport

Ivareta pårørende i akutte situasjoner eller kriser

- **skape trygghet og dempe uro**
- **bidra til mestring, samhörighet og håp**
- **aktiv bruk av sosiale nettverk**

6.2. Støtte til pårørende i akutte situasjoner og kriser

✓ Ivareta pårørende i akutte situasjoner eller kriser

I akutte situasjoner og kriser bør helsepersonell bidra med psykososial støtte og informasjon. Akutte situasjoner kan for eksempel være akutt sykdom, nylig informasjon om alvorlig diagnose, tvangsinnleggelse, en ulykke eller overdose. I akutte situasjoner og kriser bør helsepersonell jobbe etter følgende hovedprinsipper i møte med pårørende:

- skape trygghet og dempe uro
- bidra til mestring, samhörighet og håp
- aktiv bruk av sosiale nettverk

I akutte situasjoner må helsepersonell så raskt som mulig identifisere berørte barn, ungdom og voksne og avklare hvem som er nærmeste pårørende. Pårørende i krise vil ikke alltid vite hva de skal spørre om og kan på grunn av krisereaksjoner ha nedsatt evne til å ta inn informasjon.

Sårbar fase

Sikre trygghet

Skape tillit

Pårørende i krise vil ikke alltid vite hva de **skal spørre om**
På grunn av krisereaksjoner kan man ha **nedsatt evne til å ta inn informasjon**

Ivareta
Pasientens rettsikkerhet

Helse- og omsorgsdepartementet Helsedirektoratet

Mestring, samhörighet og håp

Veileder for psykososiale tiltak ved kriser, ulykker og katastrofer

3.2.2 Særlig om oppfølgingsfasen

Kommunen må sørge for at den enkelte får dekket sine helhetlige behov for nødvendige helse- og omsorgstjenester på både kort og lang sikt. Hjelpet behovet må vurderes individuelt og kan ikke standardiseres ut fra hvilken rolle den enkelte har hatt i forbindelse med en traumatiserende hendelse. For eksempel kan pårørende ha stort behov for helsehjelp for egen del, og er da selv å regne som pasient med egne pasientrettigheter når han/hun anmoder om tjenestene til egen helsehjelp, eller blir tilbudt slik hjelp.

PÅRØRENDE KAN ha stort behov for helsehjelp for egen del.

Pårørendealliansen

Ekspertutvalg om samtykkekompetanse

Samtykkekompetanse

Etter at loven trådte i kraft, har det kommet tilbakemeldinger om at vilkåret om manglende samtykkekompetanse kan ha hatt negative konsekvenser for pasientene det gjelder, samt pårørende og samfunnet for øvrig.

Bekymringene handler blant annet om at lovendringen kan ha ført til økt tvangsbruk totalt sett, at de aktuelle pasientene blir sykere før de kommer til behandling og at politiet i økende grad må bistå helsevesenet med å håndtere personer med alvorlig psykisk sykdom.

Øystein Mæland (leder)

Administrerende direktør, Akershus universitetssykehus

- vurdere og foreslå tiltak til hvordan pårørendestøtte kan videreutvikles

Involvering og pårørendestøtte

Grunnleggende familiesamarbeidet var mangelfullt.

Dette på tross av at studier viser at involvering av pårørende har en positiv effekt på behandlingen, kan redusere risiko for tilbakefall og kan bedre de pårørendes egen helse

Psykoseveileder slår fast at familiesamarbeid har dokumentert effekt hos pasienter med psykose og at involvering av pårørende er en viktig del av behandlingen for denne pasientgruppen.

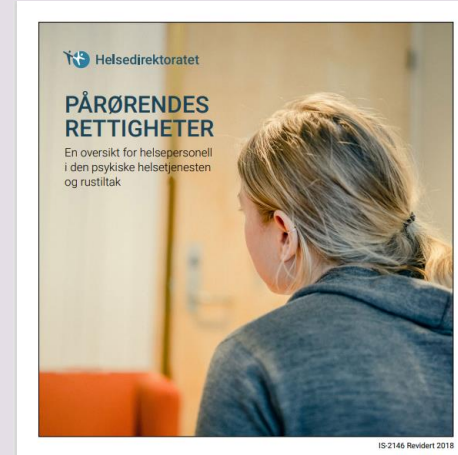
Studien viser likevel at mindre enn fem prosent av pasientene i studiepopulasjonen får psykoedukativt familiesamarbeid som en del av behandlingen

Opplevde seg for lite inkludert og involvert av de psykiske helsetjenestene og at

Helsepersonell kunne bruke taushetsplikten som begrunnelse for manglende involvering.

Pårørendes rettigheter

- Hvem er pårørende og nærmeste pårørende?
- Samtykke til helsehjelp – pårørendes rolle
- Rett til medvirkning og utarbeidelse av individuell plan
- Informasjon til pårørende – Veiledningsplikt
- Pårørendes rett til journalinnsyn
- Pårørendes klagerett
- Pårørendes særlige rettigheter ved tvungent psykisk helsevern
- Pårørendes særlige rettigheter ved tvangstiltak overfor rusmiddelavhengige

Pårørendes rettigheter

IS-2145 Revidert 2018

Lov om pasient- og brukerrettigheter (pasient- og brukerrettighetsloven)

Dato	LOV-1999-07-02-63
Departement	Helse- og omsorgsdepartementet
Sist endret	LOV-2022-12-16-92 fra 01.01.2023
Ikrafttredelse	01.01.2001, 01.07.2001
Rettet	31.03.2022 (tegnsetting i lister tilpasset universell utforming)
Korttittel	Pasient- og brukerrettighetsloven – pbrl

Lov om etablering og gjennomføring av psykisk helsevern (psykisk helsevernloven)

Dato	LOV-1999-07-02-62
Departement	Helse- og omsorgsdepartementet
Sist endret	LOV-2022-12-20-115
Ikrafttredelse	01.01.2001, 01.07.2001, 01.01.2002
Rettet	31.03.2022 (tegnsetting i lister tilpasset universell utforming)
Korttittel	Psykisk helsevernloven – phvl

Forskrift om etablering og gjennomføring av psykisk helsevern m.m. (psykisk helsevernforskriften)

Dato	FOR-2011-12-16-1258
Departement	Helse- og omsorgsdepartementet
Publisert	I 2011 hefte 13
Ikrafttredelse	01.01.2012
Sist endret	FOR-2021-10-08-2958 fra 01.11.2021

Samtykkevurdering og etablering av tvangsvedtak

Ivareta

Pasientens rettsikkerhet

Det er ulik praksis og vanskelige vurderingen av samtykkekompetanse

Pårørende blir ikke involvert i vurdering av samtykkekompetanse og voldsrisiko

Ingen mulighet for å klage

Pårørendealliansen

Kvalitet i tjenesten – Kunnskap

- **Plasser det faglige ansvaret for pårørendearbeid**
  - Barn som pårørende – pårørendeansvarlig
- **Systematisk pårørendesamarbeid**
  - rutiner og prosedyrer må implementeres
- **Ta i bruk pårørendeveileder**
  - Økt kunnskap om pårørende for helsepersonell
- **Ta i bruke ulike samhandlingsverktøy**
  - Evaluering og forbedring

Ta i bruk samhandlingsverktøy og metoder

REACT
www.react-toolkit.no

Relatives Education and Coping Toolkit

H 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13

REACT verktøykasse

REACT er forkortelsen for den engelske tittelen: **Relatives Education And Coping Toolkit**. Den norske versjonen vil bruke det samme navnet.

REACT er et mestringsverktøy for pårørende der du får veiledning underveis av en REACT-veileder via telefon eller internett.

Dersom du er pårørende til en person som er i behandling for en psykoseilidelse, og ønsker et tilbud om veiledning gjennom REACT, anbefaler vi deg å ta kontakt med behandlingsstedet for å høre om dette er et tilbud som gis til pårørende der ditt famillemedlem er i behandling.

REACT er utformet som en verktøykasse, for famillemedlemmer og venner av personer som møter på utfordringer i en tidlig fase av psykiske lidelser som er forbundet med psykose.

Verktøykassen og behandlingstilbudet du nå er en del av, er utviklet av psykologer, leger, sykepleiere og pårørende til personer med psykose.

Hva inneholder verktøykassen?

- 1 Hva er REACT?
- 2 Hva er psykose?
- 3 Takle positive symptomer
- 4 Takle negative symptomer
- 5 Håndtere kriser
- 6 Håndtere problematferd
- 7 Stressmestring – å tenke annerledes
- 8 Stressmestring – å gjøre ting annerledes
- 9 Hva menes med psykisk helsevern og hvordan får du den hjelpen du trenger?
- 10 Behandlingsalternativer
- 11 Fremtiden

www.react-toolkit.no

H 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13

[Egnevaluering](#) / [Møt Jan Johansen](#) / [Familien Dahl](#) / [En titt på familien Dahls situasjon](#) / [Gode Råd](#) / [Andre mennesker som kan være til hjelp](#) / [Refleksjonsøvelse](#) / [Å håndtere en krise – Din huskelapp](#) / [Informasjonsone](#) / [Å lære av krisen](#) /

HÅNDTERE KRISER

Hvis du har valgt å lese denne delen for å få hjelp eller veiledning, har du kanskje allerede måttet håndtere en krise forårsaket av sykdommen, eller andre problemer som den personen du er pårørende til måtte ha.

Eller du har kanskje så vidt unngått en krise, eller du mistenker kanskje at personen som lider av psykose kan være spesielt sårbar.

I denne delen vil vi sette søkelyset på ferdigheter og strategier som kan hjelpe deg med å håndtere en krise. Det er fornuftig å sette denne kunnskapen i sammenheng med del 9 – Hva menes med psykisk helsevern, og hvordan får jeg den hjelpen jeg trenger?

Alle disse katastrofene kan være en prøve på din evne til å takle en krise. Å ta seg av eller bo sammen med noen som har en psykotisk lidelse, kan også påføre deg belastninger i form av uforutsette hendelser. Vi vet at forloppet i en begynnende psykose kan være vanskelig å forutse. Å ha en psykotisk lidelse kan noen ganger gjøre personen mer sårbar for:

- Selvskading.
- Desorganisert eller uforutsigbar oppførsel.
- Å bli offer for en kriminell handling eller at noen utnytter seg av personen.
- Brudd i relasjoner.
- Hjemløshet.
- Alvorlig forsømmelse av seg selv.
- Opphør av eller sviktende oppfølging av behandling.
- Plutselig tilbakevendende symptomer eller sykdom.

Alle disse punktene kan potensielt sett oppleves som en krise, og ha negative konsekvenser for:

- Personen med psykose
- Deg selv
- Familie og venner

Har du noen ganger følelsen av at du bare går fra den ene krisen til den andre her i livet?

Krisesituasjoner er normale. De inntreffer med jevne mellomrom. De kan for eksempel være:

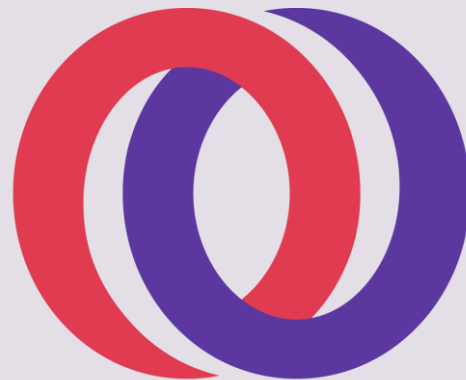
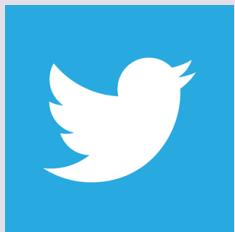
- Kjøleskapet går i stykker på julaften.
- Vesken din, med alle kredittkortene i, blir stjålet.
- Reiseselskapet ditt går konkurs dagen før du skal reise på din andre bryllupsreise.

Takk for oppmerksomheten

Pårørendealliansen

